

Sygn. akt X Ga 341/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia SO Iwona Wańczura

Sędzia SO Małgorzata Korfanty

Sędzia SR (del.) Agata Żuradzka – Stuglik (spr.)

Protokolant Grzegorz Kaczmarczyk

po rozpoznaniu 27 stycznia 2017 r. w Gliwicach

na rozprawie sprawy

z powództwa B. K.

przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powódkę

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z 5 kwietnia 2016 r. sygn. akt VII GC 2532/14

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 1200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem kosztów w postępowaniu odwoławczym.

SSO Małgorzata Korfanty SSO Iwona Wańczura SSR (del.) Agata Żuradzka-Stuglik

X Ga 341/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Gliwicach umorzył postępowanie z powództwa B. K. przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G., co do kwoty 612,06 zł. i oddalił powództwo w pozostałej części, jak również zasądził od powódki na rzecz pozwanej koszty postępowania w całości.

Sąd Rejonowy wskazał, że nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 19 marca 2013 roku Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach w sprawie o sygnaturze akt VII GNc 757/13/7 nakazał B. K. zapłacić na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. kwotę 5 972,15 zł. z ustawowymi odsetkami od 19 lutego 2013 roku oraz kwotę 1 352,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Nakaz zapłaty został zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Zabrze M. G. w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym na wniosek pozwanej w oparciu o opisany tytuł wykonawczy wyegzekwował całość roszczenia zasądzonego nakazem zapłaty oraz

kwotę 748,67 zł. tytułem kosztów postępowania egzekucyjnego oraz kwotą 300,00 zł kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym. Postanowieniem z 7 października 2013 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt VII GNc 757/13/7 Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach uchylił postanowienie w przedmiocie nadania orzeczeniu j.w. klauzuli wykonalności, ustalając że nakaz nie został powódce skutecznie doręczony.

Na skutek wniesionego przez powódkę sprzeciwu od nakazu zapłaty z 19 marca 2013 roku w sprawie o sygnaturze akt VII GNc 757/13/7 Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach 28 sierpnia 2014 roku w sprawie o sygnaturze akt VII GC 1424/13/13 wydał wyrok, którym zasądził od B. K. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. kwotę 5 972,15 zł z ustawowymi odsetkami od 19 lutego 2013 roku oraz kwotę 1 516,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił apelację B. K..

Jako, że powódka przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę cofnęła pozew o kwotę 612,06 zł z odsetkami tytułem zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego, Sąd Rejonowy w tym zakresie postępowanie umorzył.

Na podstawie tak poczynionych ustaleń, **Sąd Rejonowy zważył, iż** powódka wywodziła swoje roszczenie z faktu bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej jej kosztem z uwagi na wyegzekwowanie świadczenia na podstawie tytułu wykonawczego, który został uchylony. Do roszczenia powódki zastosowanie znajdowały przepisy art. 405 i n. k.c.

Wskazał Sąd Rejonowy, iż poza sporem było, że w niniejszej sprawie pozwana uzyskała korzyść majątkową kosztem powódki w wyniku wyegzekwowania od niej całości należności objętej nakazem zapłaty z 19 marca 2013 roku wydanym przez Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach w sprawie o sygnaturze akt VII GNc 757/13/7. W dacie spełnienia świadczenia istniała podstawa prawna w postaci tytułu wykonawczego, ten jednak na skutek nieprawidłowego doręczenia nakazu i wniesienia przez powódkę skutecznego sprzeciwu utracił moc.

Świadczenie spełnione na podstawie prawomocnego wyroku jest świadczeniem należnym, jednak późniejsze uchylenie lub zmiana tego wyroku w wyniku jego zaskarżenia skargą kasacyjną powoduje zmianę charakteru dokonanego wcześniej świadczenia, które staje się świadczeniem nienależnym i podlega obowiązkowi zwrotu (tak wyrok SA w Poznaniu

z 29 grudnia 2005 r., I ACa 1062/05, LEX nr 186167 oraz wyrok tego Sądu z 9 lutego 2011 r., I ACa 16/11, LEX nr 898636). Jak wskazał jednak Sąd Najwyższy w wyroku z 13 kwietnia 2011 r.: „Roszczenie o zwrot takiego świadczenia powstaje jedynie w wypadku ostatecznego i trwałego odpadnięcia podstawy prawnej, a nie powstaje w razie przejściowego jej odpadnięcia. W przypadku spełnienia świadczenia na podstawie orzeczenia sądowego, nieprawomocnego lub prawomocnego, następnie uchylonego, nie dochodzi do powstania roszczenia, jeżeli sprawa jest nadal w toku. Dopiero prawomocne zakończenie sprawy i oddalenie powództwa oznacza odpadnięcie podstawy wzbogacenia wobec braku tytułu prawnego wzbogacenia”. Wynika to z tego, że deklaratoryjne orzeczenie sądu nie stanowi podstawy prawnej świadczenia w rozumieniu art. 405 k.c. i 410 k.c., a jedynie zawiera się w nim stwierdzenie istnienia lub braku podstawy prawnej świadczenia. Podstawa prawna wynika bowiem z przepisów prawa materialnego, a nie procesowego. Wyrok oddalający powództwo przesądza, że podstawa prawna nie istnieje, co czyni ewentualne świadczenie nienależnym. Natomiast w wypadku prawomocnego orzeczenia zasądzającego przesądza się zasadę, że roszczenie materialnoprawne istnieje, co czyni świadczenie należnym. W konsekwencji roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego na skutek odpadnięcia podstawy prawnej po jego wykonaniu staje się wymagalne z dniem odpadnięcia podstawy prawnej. Tym dniem jest dzień prawomocnego rozstrzygnięcia oddalającego powództwo odnośnie tego świadczenia.

W niniejszej sprawie tytuł wykonawczy na podstawie którego wyegzekwowano od powódki dochodzone przez nią roszczenie odpadł na skutek uchylenia postanowienia o nadaniu nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności, a kolejno utraty mocy przez nakaz zapłaty. Brak tytułu egzekucyjnego nie przesądzał jednak o tym, że nie istniała podstawa prawna do zapłaty należności wyegzekwowanej na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G., a poza tym brak ten miał charakter przejściowy. W konsekwencji postępowania toczącego się po uchyleniu nakazu zapłaty

w sprawie o sygnaturze akt VII GC 1424/13/13 Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach w 28 sierpnia 2014 roku wydał wyrok, w którym uwzględnił powództwo w całości, co odpowiadało treści uchylonego nakazu zapłaty. Apelację powódki od tego wyroku została oddalona, a wyrok Sądu Rejonowego uprawomocnił się. Wierzytelność przysługująca pozwanej względem powódki została, zatem prawomocnie stwierdzona. Należność wyegzekwowana od powódki na podstawie nakazu zapłaty z 19 marca 2013 roku w sprawie o sygnaturze akt VII GNc 757/13/7 nie była świadczeniem nienależnym. Pozwanej w oparciu o powołany wyrok przysługiwał tytuł prawny do żądania od powódki spełnienia świadczenia, a w konsekwencji roszczenie o zwrot kwoty uzyskanej przez pozwaną w wyniku egzekucji było niezasadne.

Nadmienił Sąd Rejonowy, że dopiero świadczenie ponownie wyegzekwowane na podstawie wyroku z 28 sierpnia 2014 roku będzie świadczeniem nienależnym, gdyż roszczenie (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. stwierdzone tym wyrokiem już zostało w przeważającej części zaspokojone.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Z orzeczeniem Sądu Rejonowego nie zgodziła się powódka i złożyła apelację. Powódka zarzuciła wskazanemu orzeczeniu naruszenie przepisów art. 405kc w zw. z art. 410 kc poprzez ich niezastosowanie i nie uznania, że kwota wyegzekwowana na podstawie nakazu zapłaty nie spowodowała bezpodstawnego wzbogacenia po stronie pozwanej. Zarzuciła również powódka błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, a polegającego na uznaniu, że dla ustalenia, że po stronie pozwanej nie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia znaczenie ma rozstrzygnięcie w sprawie Sądu Rejonowe Katowice-Wschód w Katowicach o sygn. akt VII GC 1424/13/13, podczas gdy rozstrzygnięcie to nie powoduje, iż do bezpodstawnego wzbogacenia nie doszło. Wskazując na powyższe, powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości.

Pozwana złożyła odpowiedź na apelację i wniosła o jej oddalenie w całości. Pozwana wskazała, że rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest słuszne i odpowiadające prawu. Podniosła, że wbrew twierdzeniom apelacji orzeczenie wydane przeciwko B. K. ma znaczenie. Roszczenie tejsze bowiem nie powstało, albowiem nie odpadła trwale podstawa prawna roszczenia w sprawie toczącej się przez Sądem Rejonowym Katowice –Wschód w Katowicach. Odpadnięcie to miało jedynie bowiem charakter przejściowy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy były prawidłowe i jako takie Sąd Okręgowy uznaje za własne. Sąd Rejonowy dokonał pełnej i prawidłowej analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego, a szczególności prawidłowo dokonał wykładni art. 405 kc w zw. z art. 410 kc. Skarżąca zarzuciła Sądowi I instancji naruszenie przepisu prawa materialnego a to art. 405 kc w zw. z art. 410 kc. Stanowisko powódki nie było uzasadnione.

Przepis art. 405 k.c. stanowi, że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Natomiast art. 410 § 2 k.c. określa, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Sąd Rejonowy prawidłowo wskazał, że aby doszło do świadczenia nienależnego po stronie powodowej musi odpaść podstawa świadczenia i musi mieć ona charakter trwały. Niewątpliwie na skutek wydania tytułu wykonawczego, następnie uchylonego, doszło do przejściowej utraty podstawy prawnej świadczenia.

Słusznie jednak Sąd Rejonowy powołał się na orzeczenie Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2011 r., które ponownie Sąd Odwoławczy przytacza wobec faktu złożenia przez powódkę apelacji: „Roszczenie o zwrot takiego

świadczenia powstaje jedynie w wypadku ostatecznego i trwałego odpadnięcia podstawy prawnej, a nie powstaje w razie przejściowego jej odpadnięcia. W przypadku spełnienia świadczenia na podstawie orzeczenia sądowego, nieprawomocnego lub prawomocnego, następnie uchylonego, nie dochodzi do powstania roszczenia, jeżeli sprawa jest nadal w toku. Dopiero prawomocne zakończenie sprawy i oddalenie powództwa oznacza odpadnięcie podstawy wzbogacenia wobec braku tytułu prawnego wzbogacenia". Niewątpliwie zatem deklaratoryjne orzeczenie sądu nie stanowi podstawy prawnej świadczenia w rozumieniu art. 405 k.c. i 410 k.c., a jedynie stwierdza o istnieniu lub nie, podstawy prawnej świadczenia. Z całą stanowczością stwierdzić trzeba, że podstawa prawna wynika z przepisów prawa materialnego, a nie procesowego. Wyrok oddalający powództwo przesądza fakt, że podstawa prawna nie istnieje, co czyni ewentualne świadczenie nienależnym. Natomiast w wypadku prawomocnego orzeczenia zasądającego przesądza zasadę, że roszczenie materialnoprawne istnieje, co czyni świadczenie należnym. W konsekwencji roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego na skutek odpadnięcia podstawy prawnej po jego wykonaniu staje się wymagalne z dniem odpadnięcia podstawy prawnej. Tym dniem jest dzień prawomocnego rozstrzygnięcia oddalającego powództwo odnośnie tego świadczenia.

W niniejszej sprawie do takiej sytuacji nie doszło.

Wierzytelność przysługująca pozwanej względem powódki została, bowiem prawomocnie stwierdzona, a zatem należność wyegzekwowana na podstawie nakazu zapłaty nie była świadczeniem nienależnym. Pozwanej przysługiwał tytuł, w oparciu o powołany wyrok do żądania od powódki spełnienia świadczenia, a wobec tego roszczenie o zwrot kwoty uzyskanej przez pozwaną w wyniku egzekucji było niezasadne. Prawidłowo, zatem Sąd Rejonowy zastosował przepisy prawa materialnego i powództwo oddalił.

W tym miejscu Sąd Okręgowy wskazuje również, że roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia przysługiwałoby powódce, w sytuacji, w której ponownie doszłoby do zaspokojenia pozwanej na podstawie tytułu w postaci wyroku Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach z 28 sierpnia 2014 r.

Sąd Okręgowy mając w polu widzenia przepis art. 378 kpc i na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w pkt 1 wyroku.

W przedmiocie kosztów postępowania odwoławczego orzeczono stosownie do wyniku sprawy, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c i § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 4 i § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 5.11.2015 r.poz. 1801).

SSO Małgorzata Korfanty SSO Iwona Wańczura SSR (del) Agata Żuradzka-Stuglik